

Fond za humanitarno pravo

Pod lupom br. 14

avgust 1994.

PROTERIVANJE LOKALNIH MANJINA (BANJA LUKA i BIJELJINA)

Informacije i podaci o iseljavanju i proterivanju nesrba iz Banja Luke i Bijeljine prikupljeni su na terenu u julu mesecu ove godine. Ovaj izveštaj sadrži informacije koje navode srpske izbeglice iz Zenice i Tuzle s kojima su predstavnici Fonda razgovarali u nekoliko odvojenih prilika tokom prve polovine 1994. godine. Neke informacije potiču od Srba iz Zenice koji su se vratili u Zenicu. Tokom juna i jula meseca Fond je primio više od 50 telefonskih poziva od bijeljinskih Muslimana za pomoć i zaštitu.

ZVANIČNI PODACI O NASILJU

Prema podacima civilne policije u opštini Banja Luka je registrovano 16 slučajeva ubistva, 2 silovanja i 40 slučajeva razbojništva. Rasvetljeno je 38 slučajeva krivičnih dela, a u vezi sa sumnjom da su počinili pomenuta dela, tokom maja i juna ove godine, uhapšeno je 105 lica. Među uhapšenima je petočlana grupa srpskih izbeglica iz Zenice koji su 13. marta ove godine silovali i ubili Romkiinju Suadu Omerović.¹

ISTRAŽIVANJE NA TERENU

1. Uništavanje kulturnih dobara i hramova

Od 202 džamije, koliko ih je bilo pre rata u Bosanskoj krajini, ostale su dve. Jedna se nalazi u selu Baljvine u opštini Mrkonjić-Grad. Sačuvali su je, prema rečima banjalučkog muftije, Srbi iz susednog sela Bregova. Druga se nalazi u selu Konjuhovcima u opštini Prnjavor.

Do rata Banja Luka je imala 16 džamija, 4 katoličke i dve pravoslavne crkve. U vremenu od 6. aprila do 9. septembra 1993. godine uništene su sve džamije. Katoličke i pravoslavne crkve nijednom nisu bile meta napada.

¹ Podaci izneti na konferenciji za štampu, "Borba", 4-5. jun 1994, "Uhapšeno 105 osoba", M. Marić

Fond za humanitarno pravo

Lokaliteti na kojima je ostalo kamenje i drugi građevinski ostaci porušenih osam džamija poravnati su mehanizacijom komunalnog preduzeća "Put" u vremenu od 15. do 24. decembra 1993. godine. Islamska zajednica se nekoliko puta pismenim putem obraćala vlasti sa zahtevom da se zaštite tereni na kojima su ležali preostali ostaci porušenih džamija. Poslednji put takav zahtev poslali su 23. maja ove godine.

U međuvremenu, nastavljeno je sa uklanjanjem tragova nekadašnjih džamija. U prvoj polovini jula 1994. godine poravnati su lokaliteti sa građevinskim ostacima Mehdibegove, Seferbegove i Hadžikurtove džamije. Tada su uništeni i preostali nadgrobnni spomenici, ograde, staze i zelenilo u sastavu ovih džamija.

Do temelja neporušeni zidovi Stupničke, Hadžisalihije i Pobrđanske džamije, dva turbeta Gazanferija džamije i nekoliko terena sa oko 15.000 grobova predstavljaju danas jedine očuvane ostatke kulturnih i verskih spomenika islamske zajednice u gradu Banja Luka.

Ruža Ferhadija

Neposredno nakon rušenja Ferhadija džamije (u noći između petog i šestog maja 1993) gradom je kružila vest da je neki Srbin video grupu od dvadesetak Muslimana kako te noći kada je srušena džamija, sa velikom količinom eksploziva, ulaze u džamiju i iza sebe zaključavaju vrata. Vest da su Muslimani minirali džamiju da bi međunarodna zajednica optužila Srbe za ratni zločin, prepričavana je nekoliko dana u krugovima srpske civilne i vojne vlasti i ekstremista, dok neki Banjalučanin nije javno pitao "gde su leševi Muslimana koji su ostali zaključani u džamiji ?"

U vezi sa rušenjem ove džamije nekoliko mlađih Muslimana, većinom članova muslimanske stranke SDA, pozivano je u policiju na informativne razgovore. Sumnjičeni su za organizovanje i postavljanje eksploziva. Zbog pretnji i pritiska svi oni su tokom juna i jula 1993. godine napustili Banja Luku.

Islamska zajednica uspjela je da skloni i sačuva nekoliko kamena od džamije. Na njima su ostali delovi iscrtanih fresaka. Danas, mesto nekadašnje džamije pokriva korov od kojeg je upadljiviji bokor tamno crvenih ruža. O njima Banjalučani govore s poštovanjem, dive se boji i obraćaju joj se imenom Ferhadija.

Fond za humanitarno pravo

Rušenje partizanskih spomenika

Udruženje boraca II svetskog rata prijavilo je vlastima osam slučajeva napada i uništavanja partizanskih spomenika koji su počinjeni tokom marta, aprila i maja 1994. godine. Pismeno su protestovali zbog namernog oštećenja biste heroja Šoše Madžara (Hrvat), uklanjanja biste Đure Pucara (Srbin) iz prostorija rektorata univerziteta, skrnavljenja spomenika na brdu Šehitluci i zbog nestanka biste Ante Jakića, Stjepana Pavlića, Drage Lang i Franje Kluza (Hrvati), Kasima Hodžića, Šefketa Maglajića i Ajše Karabegović (Muslimani) iz parka u centru grada.

2. Akti terorizma

O broju terorističkih napada na ličnu imovinu nema zvaničnih podataka. Oni koji su iskusili strah i posledice podmetanja bombi i eksploziva kazuju da se takve stvari događaju najmanje tri puta nedeljno. Prema njihovom tumačenju prva bomba obaveštava vlasnika "da je kuća obeležena i da treba da se seli". Gotovo da je postalo uobičajeno da se ista kuća napada dva do tri puta, često i vatrenim oružjem. Banjalučani kažu da su najpre na meti bili restorani i radnje. Oružjem i prebijanjem stavljano im je do znanja da ih ne mogu posedovati, a ni raditi u njima. Od 300 radnji i restorana u vlasništvu Muslimana, koliko ih je bilo pre rata, ostala su tri.

Jedan od retkih Muslimana kome nije uništen nijedan od nekoliko restorana je Izet Beganović. Neki Banjalučani kažu da je za to zaslužan njegov prijatelj Željko Ražnjatović Arkan. Prema njihovoj priči Arkan je helikopterom dolazio da poseti prijatelja koga je stekao u nekom od evropskih zatvora. Izet je 1992. godine otišao iz Banja Luke, a restorani sa ogromnim natpisom "Željo" neometano rade i danas.

U blizini Izetovih restorana je velika muslimanska kuća i u prizemlju kafić "Lido", mesnica i radnja. Objekti su nekoliko puta minirani. Od posledica batinanja vlasnik je zadobio teške povrede. Danas se kreće pomoću štaka. Prikupljaju iseljeničke papire.

Nekoliko miniranih kuća je i u neposrednoj blizini policijske škole. Vlasnik jedne od njih (Musliman) posle prve bombe je (13. jula 1994) zamenu polupana stakla na prozorima. Petnaestog jula je ponovo bačena bomba. Sledećeg dana je prozore obložio daskama.

Desetak metara od policijske škole, preko puta kafića u kojem se okupljaju mladići u vojnim uniformama za koje Banjalučani kažu da su "Beli orlovi" i "Šešeljevi četnici" iz Srbije, nalazi se kuća

Fond za humanitarno pravo

izrešetana mecima u junu 1994. godine. Za vlasnike (Muslimani) kažu da su prilikom napada na kuću ranjeni.

U blizini opštine je trospratnica. Ispred kuće veliko udubljenje od eksplozija koje su podmetane tokom juna meseca ove godine. Vlasnici (Muslimani) prodaju kuću i nameravaju da se presele u Istru.

Petnaestog jula ove godine, u 22 sata i 15 minuta, podmetnut eksploziv je oštetiio prostorije u prizemlju zgrade Islamske zajednice u Zagrebačkoj ulici br. 4 (sada Meše Selimovića) u kojoj stanuje banjalučki muftija. Povređena je starica Sokolović Hasnije. Ovo je drugi napad na kuću u kojoj živi muftija, imam i izbeglička porodica iz Prijedora.

Pomenuti i svi drugi slučajevi napada na ličnu imovinu ukazuju da se radi o terorizmu niskog intenziteta. Činjenica da nema nijedne namerno uništene ili razorene kuće nedvosmisleno navodi na zaključak da se u praksi primenjuje kontrolisani terorizam kao osnovni metod zastrašivanja i podsticanja nesrpskog stanovništva na iseljavanje. Akcijama niskog intenziteta obezbeđuje se da na teritoriji pod srpskom kontrolom ostaje vredna imovina nesrpskog stanovništva.

3. Prinudno iseljavanje

Danas preostali banjalučki Muslimani i Hrvati napuštaju grad zbog terorističkih napada na ličnu imovinu, deložacije, nemogućnosti da zarade sredstva za minimalnu ishranu, prinuđavanja na rad, fizičkog ugrožavanja života i straha da će biti masovno proterani.

Procene iz više različitih izvora govore da je najviše 25.000 Muslimana i Hrvata ostalo u gradu. Banjalučki Muslimani cene da je više ostalo Hrvata, iako je pre rata bilo više Muslimana. Pominju 13.000 Hrvata i 12.000 Muslimana. Ove brojke tumače nešto boljom pozicijom Hrvata. Navode da hrvatska stranka neometano radi u Banja Luci (muslimanska stranka nema prostorije niti se članstvo okuplja), da je Hrvat Anton Ružić funkcioner u opštini, da nijedna katolička crkva nije oštećena, da biskup Komarica slobodno putuje u inostranstvo (banjalučkom muftiji to nije dozvoljeno), da je u poseti bio bosanski biskup, da se katolički vernici slobodno okupljaju i da katolička humanitarna organizacija "Karitas" nikada nije imala problema sa dopremanjem pomoći (konvoji muslimanskog humanitarnog društva "Merhamet" nekoliko puta su opljačkani).

Procene iz više različitih izvora kazuju da je među iseljenim iz Banja Luke oko 9.000 onih koji su izbačeni iz društvenih stanova, na osnovu odluka o deložaciji koje donose razne civilne i vojne

Fond za humanitarno pravo

komisije. Deložacijama je prethodilo otpuštanje s posla koje je masovno provedeno tokom druge polovine 1992. godine i prve polovine 1993. godine.

Tokom poslednjih meseci bez posla i stana ostali su poslednji ugledni banjalučki Muslimani koji su uporno pokušavali da ostanu u svom gradu. Tokom maja i juna meseca grad su napustili univerzitetski profesor Sedat Širbegović, dr prof. Mustafa Selić i dr Hadžikarić. Na profesora Širbegovića je vršen pritisak da demantuje izjavu o masovnom iseljavanju Muslimana i Hrvata koju ju dao banjalučkoj televiziji. Kada je to odbio, dekan mu je uručio rešenje o otkazu i zahtev da se u roku od mesec dana iseli iz stana. U toku maja i juna meseca iz svojih stanova su izbačene porodice Madžar, Milančića Miljevića, Vučine Miljevića i Šemse Tabaković.

U poslednje vreme deložacija se vrši i iz privatnih muslimanskih stanova. Ima slučajeva da se deložacija najavljuje za stambeni prostor koji su vlasnici ustupili retkim muslimanskim izbeglicama ili prijateljima koji su izbačeni iz državnih stanova. Obično policija uručuje vlasniku podnesak za postupak deložacije po nalogu opštine.

Drugu veliku kategoriju iseljenika čine Muslimani i Hrvati koji to čine nakon terorističkog napada na kuću, čestih pretnji i straha da će pretnje biti ostvarene. Prema procenama Fonda ova kategorija je najbrojnija. Između 10.000 i 15.000 ljudi. Oni prodaju imovinu ili razmenjuju sa Srbima iz Hrvatske. U poslednjih nekoliko meseci učestala je razmena sa Srbima iz Istre, posebno iz Rijeke. Manji broj iz ove kategorije iseljava Međunarodni crveni krst, u slučajevima spajanja porodica, lečenja teško bolesnih i kada je reč o ljudima starijim od 60 godina i mlađim od 15 godina.

Do aprila 1993. godine konvoji muslimanskih iseljenika, organizovani od strane lokalnog Crvenog krsta, prolazili su preko teritorije Srbije na putu prema evropskim zemljama. Od tada iseljenici koriste put preko Hrvatske, uz pomoć agencija za iseljavanje koje ih prevoze do Okučana. Tu plaćaju drumarinu krajinskim vlastima i prelaze u Hrvatsku.

Treću kategoriju čine žrtve prebijanja i fizičkog napada na život. Prema podacima odeljenja UNCHR u Banja Luci na listi prijavljenih za iseljavanje zbog neposredne ugroženosti ima oko 1.000 ljudi. Poslednja takva grupa je iseljena 14. juna ove godine. Od ukupno 462 osobe, 259 njih su izbeglice iz sela Bronzani Majdan, a 90 njih su pripadnici vojske bosanskih Srba kojima je u maju mesecu uručeno rešenje o prestanku potrebe da služe u vojsci bosanskih Srba. Prema informacijama kojima raspolaže Fond oni su iseljeni na Novi Zeland.

Fond za humanitarno pravo

Četvrtu grupu iseljenika čini oko 15.000 stručnjaka (Muslimana, Srba i Hrvata), većinom mlađih od 45 godina, koji su na početku rata pobjegli od prisilne mobilizacije, ostavljajući ili prodajući imovinu. Prema procenama iz nezavisnih banjalučkih izvora među njima je oko 3.000 Srba koji su prebegli u Srbiju. Iz straha da ne budu vraćeni u BiH većina njih nije tražila status izbeglice.

Zakon o racionalizaciji stambenog prostora

U vezi sa optužbama za masovne deložacije Muslimana i Hrvata banjalučke vlasti navode da postupaju prema Zakonu o racionalizaciji stambenog prostora koji predviđa da porodica sa dva člana i one koje su svoju decu poslale u inostranstvo treba da pređu u manje stanove. Prema podacima banjalučkog zavoda za izgradnju tokom 1993. i 1994. godine izvršeno je oko 3.800 promena nosilaca stansarskog prava, unutar stambenog fonda koji čine 22.00 stanova u društvenom vlasništvu.²

4. Promena naziva

Nazivi oko 200 ulica su izmenjeni. Ulica Esada Midžića sada nosi ime Rada Radića, četničkog komandanta. Ulica Milančića Miljevića preimenovana je u ulicu Carice Milice. Ulica Ivica Madžara nosi ime četničkog vojvode Momčila Đujića.

"Mejdan", centar Banja Luke preimenovan je u "Obilićevo", a "Šeher" u "Srpske toplice". Sedamnaestog jula ove godine održan je referendum za promenu naziva mesne zajednice "Trapisti". Promenjen je u "Lazarevo".³

Imena mnogih osnovnih škola su izmenjena. Osnovna škola Ranko Šipka dobila je naziv "Borislav Stanković", a osnovna škola Niko Jurinčić - "Petar Petrović Njegoš".

5. Prisilan rad

Muslimani i Hrvati stariji od 18 godina koji ne služe u vojsci bosanskih Srba prinuđuju se na rad koji se naziva "radna obaveza". Za rad se ne daje naknada. Raspoređivanje po grupama i vrstama poslova vrše vojni organi. S obzirom na to da su gotovo svi Muslimani i Hrvati mlađi od 25 godina izbegli iz Banja Luke, grupe na prisilnom radu čine uglavnom stariji i ljudi srednjih godina. Nisu pošteđeni ni invalidi. Najčešći poslovi izvan zone direktnih vojnih akcija su branje voća na plantažama, cepanje

² "Borba", 13. jun 1994, "Otimačina boračkih stanova" Pero Kolundžija

³ "Glas srpski", 19. juli 1994, "Lazarevo ispred devet Jugovića" - B.Š.

Fond za humanitarno pravo

drva, čišćenje ulica, kopanje kanala za postavljanje telefonskih kablova i čišćenje obala reke Vrbas. U nadležnosti vojnih organa je i dodeljivanje Muslimana i Hrvata firmama koje imaju pravo da angažuju 10-15 nesrba za obavljanje svojih poslova. Treća vrsta prisilnog rada je kopanje rovova i drugih opasnih poslova na linijama razgraničenja.

Prema informacijama koje je Fond primio iz Banja Luke uniformisana lica su 20. jula ove godine odvela 18 Muslimana, stanovnika naselja Desne Novoselije, koji su prethodnih dana čistili obale reke Vrbas. Najstariji među njima je Prlja Edip, rođen 1931. godine, a najmlađi Seferović Zijad, star 52 godina. Njihove porodice do danas nisu saznale kuda i na koje su poslove odvedeni. Transportovani su kamionom marke "Mercedes", u prisustvu službenika vojnog ministarstva.

6. Lov na ulicama

Na ulicama se najsigurnije osećaju građani koji imaju iseljeničke papire. Njih vojna policija ne mobilize za služenje u vojsci bosanskih Srba. Gradom kruži crveni i plavi policijski automobil koji kupi Muslimane, Hrvate i srpske izbeglice koji nemaju papire da su se odazvali na vojni poziv za mobilizaciju. Racije su najčešće oko pijace, utorkom i petkom. Uhvaćene srpske izbeglice završavaju u zatvoru na Manjači, a Muslimani i Hrvati se odvođe na kopanje rovova. Mnogi banjalučki Muslimani tvrde da njima preti opasnost i prilikom odlaska na pokop rođaka ili prijatelja. Prema njihovim navodima vojna policija je nekoliko puta upadala na groblje i hapsila Muslimane koji su kopali mezar.

7. Bijeljina - Tuzla - Zenica

Tokom juna i jula meseca banjalučki i paljanski mediji bave se, upadljivo češće nego ranije, uslovima u kojima žive Srbi u Zenici i Tuzli. O ovim gradovima se govori kao logorima za Srbe. Tuzla se apostrofira kao prostor "stradanja tragičnih razmera".⁴ Izvor podataka je isključivo Vojkan Đurković, predsednik regionalne komisije Semberije, Majevice i Posavine za slobodan protok civilnog stanovništva.⁵

Muslimani iz Bijeljine i Janje, a to potvrđuju i bijeljinski Srbi, identifikuju Vojkana Đurkovića kao vođu grupe uniformisanih i naoružanih ljudi koji gotovo svakodnevno, počevši od kraja juna, upadaju u muslimanske kuće i odvođe ljude u nepoznatom pravcu. Među Muslimanima vlada panika. Sklanjaju

⁴ "Srpski glas", 26.juli 1994, "Srbi u Tuzli i okolini-Stradanja tragičnih razmera"-Tanjug

⁵ Reč je o osobi koju je Fond za humanitarno pravo identifikovao kao organizatora i neposrednog učesnika u akcijama prisilnog proterivanja Muslimana iz Bijeljine u septembru 1993. godine. Ta osoba se pojavila 17. sepembra 1993. godine u prostorijama Fonda, u pratnji izvesnog poslanika sa Pala, preteći zbog objavljivanja izveštaja "Pocrnela Bijeljina". Obojica su najureni iz prostorija Fonda.

Fond za humanitarno pravo

se u šume, spavaju u poljima, a mnogi pomireni sa sudbinom pristaju da ih Vojkan Đurković prebaci navodno u inostranstvo. Srbi se ne usuđuju da zaštite svoje prijatelje i susede, jer svakog naoružanog vojnika vide kao vlast koja izdaje naredbe. Ima slučajeve da naoružani vojnici upadaju u prostorije opštine i pretnjama prisiljavaju članove Komisije za raspodelu stambenog fonda da potpišu rešenje o dodeljivanju muslimanskih kuća.

Ispred zgrade u kojoj stanuje predsednik opštine Bijeljina postavljena je bomba. Neki kažu da je verovatnije da je namenjena predsedniku Opštinskog suda zbog suđenja dvanaestorici srpskih mladića okrivljenih da su u četiri zasebne prilike, krajem 1993. i početkom 1994. godine, ubili dvanaest Muslimana (među njima troje dece) i bacili ih u reku Drinu.

Grupa od 135 Muslimana iz Bijeljine i Janje (nekolicina iz Brčkog) dovedena je 16. jula ove godine izjutra na liniju fronta unutar BiH, kod mesta Šatorovići. Iz kuća su pokupljeni dan ranije. Prisiljeni su da potpišu papir da dobrovoljno ostavljaju kuću i ključeve u vratima. Pre nego što su dovedeni na liniju fronta držani su u šumi Milađije, između sela Ćelići i Šatorovići. Tu im je naređeno da predaju sve lične stvari ili će biti ubijeni. Opljačkane stvari su ubačene u kamion koji je krenuo prema Bijeljini. Kada im je naređeno da krenu prema liniji fronta, pucano je na njih da bi hodali brže. Druga strana nije pucala jer je bila obaveštena da je reč o Muslimanima. Svi ovi ljudi potvrdili su da je akciju izveo Vojkan Đurković i njegov pratilac izvesni Pero (ima brkove i nosi naočare).

Srpske izbeglice i civili koji su stigli iz Zenice i Tuzle u vremenu od januara do jula 1994. godine nisu izneli podatke koji potvrđuju tvrdnje Vojkana Đurkovića o masovnom stradanju Srba. Oni govore o slučajevima ubistva, nestanka, uznemiravanja i zatvaranja civila zbog odbijanja da služe u vojsci BiH. Navode da su o mnogim slučajevima nasilja obavešteni preko televizije i radija i da su počinioci ekstremisti, paravojne grupe i kriminalci. Nema podataka da je iz ovih gradova deportovana neka grupa srpskih civila.

Prema njihovim navodima Srbi iz Zenice i Tuzle, žene i stariji od 60 godina, mogu prijaviti opštinskoj vlasti da žele da pređu na teritoriju pod kontrolom bosanskih Srba i u tom slučaju oni se vode kao civili za razmenu. Na taj način je 19. februara 1994. godine 27 zeničkih Srba stiglo na teritoriju pod srpskom kontrolom (Kobiljača kod Sarajeva), a njih 290 je razmenjeno 28. februara 1994. godine, kod mesta Turbe (linija razgraničenja između Srba i Muslimana).

Fond za humanitarno pravo

Prema podacima iz izvora bosanskih Srba u martu 1994. godine u Prijedor je stiglo 300 izbeglica iz Zenice, a tokom juna isto toliko u Banja Luku.⁶ Ovi izvori ne navode podatak da li je reč o razmenjenim civilima ili ratnim zarobljenicima, ali tvrde su svi izlagani torturi.

Prema svedočenju srpske izbeglice koja je šestog januara 1994. godine izašla iz Zenice civilna vlast je tada organizovala prvi konvoj civila povodom zahteva 8.000 Srba da napuste grad. U konvoju koji je išao za Banja Luku bilo je 206 ljudi, većinom Srba, ali je bilo i Muslimana i Hrvata. Svako je imao dozvolu da ponese dve torbe s ličnim stvarima koje ne smeju biti teže od 40 kilograma. U Banja Luci dočekali su ih prijatelji i predstavnici vlasti. Muslimanima je sopšteno da ne mogu nastaviti put preko Srbije i odvedeni su u izbeglički kamp "Ljubije". Prema navodima ovog svedoka neki Srbi su odmah po izlasku iz autobusa objasnili da su Zenicu napustili zato što su Srbi masovno izloženi maltretiranju i hapšenju bez razloga. Drugi su ćutali i takvo ponašanje poznanika tumačili odbranom od mogućih zamermi predstavnika srpske vlasti što nisu ranije napustili Zenicu.

Većina Srba koji su napustili Zenicu preko lista za razmenu civila navode da su pobjegli iz straha od prisilne mobilizacije, nasilja paravojnih grupa i zbog oskudice u hrani. Te razloge pominje komercijalni direktor "Željezare" koji je izašao 28. februara 1994. godine. Prijavio se za razmenu civila u novembru 1993. godine, dva meseca nakon nestanka prijatelja, poznatog okuliste Veljka Sladojevića.

U aprilu mesecu civilna vlast Zenice donela je propis po kome je ženama i muškarcima starijim od 60 godina dozvoljeno da izađu iz Zenice na vreme od tri meseca i da za to vreme mogu ostaviti prijateljima i poznanicima svoju imovinu na čuvanje. Onima koji žive u društvenim stanovima dato je pravo da stan ostave na čuvanje osobi koja ne raspolaže stanom u društvenom vlasništvu. Početkom maja meseca u Beograd i Banja Luku stigli su prvi zenički Srbi koji su u Zenici i Busovači (pod hrvatskom kontrolom) dobili potvrdu da se u roku od tri meseca mogu preko hrvatske teritorije vratiti u Zenicu. Odatle su taksijem najpre došli u mesto Kobiljača (linija koja razdvaja Srbe i Hrvate), a onda u Sokolac gde se nalazi izbeglički kamp u kojem se vodi evidencija svih koji prelaze granicu, a dolaze iz BiH pod kontrolom bosanske vlade. Upućeni su na put prema Srbiji, preko Ilidže i Zvornika (pod srpskom kontrolom) na granični prelaz Karakaj. Desetog jula, istim putem vratili su se u Zenicu.

Poslednje informacije koje je primio Fond govore da je vlast bosanskih Srba donela odluku o zabrani prelaska granice na srpskoj teritoriji radi povratka u Zenicu.

⁶ "Politika", 1. juli 1994, "Pedesetak Banjalučana se iselilo u Hrvatsku"- D.Kecman

Fond za humanitarno pravo

ZAKLJUČAK

Saznanja i podaci koje je Fond prikupio na terenu ukazuju da je širenje nasilja, posebno masovne deportacije Muslimana iz oblasti Bijeljina, pojačano u vezi sa pregovorima o zaključenju mirovnog sporazuma. Položaj nesrba drastično je pogoršan tokom juna i jula meseca. Ima indicija da je u tom periodu više od 2.000 Muslimana iz Bijeljine i Janje deportovano izvan teritorije pod kontrolom bosanskih Srba. Mnogi su ostavljeni na linijama fronta na planini Majeвица, a nekim takvim grupama gubi se svaki trag.

Bijeljinska praksa prinuđavanja isključivo Muslimana na rad i na obavljanje opasnih poslova na linijama fronta regularno se praktikuje i u Banja Luci. Prinuđavanje na rad isključivo nesrba, odvođenje ljudi s mesta na kojem su prinudno zaposleni u nepoznatom pravcu, zabrana praktikovanja verskih običaja i obilaska grobova, masovno otpuštanje s posla, deložacije, zabrana zaposlenja da bi se obezbedila sredstva za ishranu, medijska propaganda protiv zajedničkog života Srba, Muslimana i Hrvata i povratka muslimanskih izbeglica na teritorije pod kontrolom bosanskih Srba samo su deo nasilja, zastrašivanja i uvreda kojima su izloženi pripadnici manjinskog stanovništva, posebno Muslimani.

Fond za humanitarno pravo izražava veliku zabrinutost zbog neodgovornosti aktualne civilne vlasti koja u Bijeljini ne čini ništa da zaustavi nastavljeno prinudno iseljavanje Muslimana, a u Banja Luci javno huška protiv mirovnog sporazuma koji predviđa povratak žrtava "etničkog čišćenja" na teritorije koje se nalaze pod srpskom kontrolom.

U ovim oblastima koje nisu direktno pogođene ratnim sukobima nema pripadnika UNPROFOR-a. Za opstanak manjinskog stanovništva nije dovoljan sporazum o granicama. Stvarni mirovni sporazum mora da sadrži garancije za potpunu zaštitu prava onih koji su ostali i prava žrtava "etničkog čišćenja" na povratak. U ovom trenutku kada je opstanak lokalnih manjina doveden u pitanje, njihova zaštita mora imati prioritet.